

Kazdağı'nın Adalar Denizi'ne bakan yamaçlarından birindeki bir Yörük obasına gidip dört beş gün kalacaktım.

Edremit pazarına çıra ve bal satmaya geldiği zamanlar ahabap olduğum ve devlet kapısında birkaç ufak işine yardım ettiğim uzun boylu, aksakallı bir Yörük beni davet etmiş:

“Çadırdı yatmayı gözün tutarsa buyur! Taze bal yersin, kana kana acı su içersin!” demişti.

Ben ona, bir daha kasabaya indiği zaman yanına katılıp geleceğimi söylediğim halde, sıcak, rüzgârsız bir günün sabahında, aklıma esiverince, yalnız başıma yola düzülmüştüm. Yerini aşağı yukarı bildiğim obaya, uğradığım köylerde sora sora, öğleye kadar varacağımı umuyordum.

Yüzlerce, belki binlerce senelik zeytin ağaçlarının arasında uzanan, çukur, iki yanı böğürtlen ve hayıtlarla örülü yolda ağır ağır yürüyordum. Arkamdan yükselen güneş, gölgemi araba izlerinin kıvrımları üzerine serip uzaklara kadar götürüyor; deniz tarafından yüzüme doğru esen hafif, fakat serin bir bahar rüzgârı, kasabadan uzaklaştığımı hatırlatıyordu. Kırığı yemiş toprak ve taze çimen kokusu etrafı kaplamıştı. Tarla kuşlarıyla serçeler, ötüşe ötüşe ağaçtan ağaca sıçırıyor, güneşin vurduğu yerlerden dalgalı bir buğu yükseliyordu.

Kazdağı'nın eteklerindeki Zeytinli köyünün, bahçesi salkım söğütlerle gölgelenmiş havuzlu kahvesinde bir çay içip, Yüksekoba'nın yolunu sordum. Kahveci:

“Hiç oraya varmadım ama bildiğime göre, Beyobası'nı geçtikten sonra Kızılkeçili Deresi boyunca dağa vuracaksın; patlakların yanına gelince soldaki bayıra tırmanıp yaylada bir kurşun atımı gideceksin!” dedi.

Ne Beyobası'ndan, ne de patlaklardan haberim olmadığı için adamcağızın yüzüne garip garip bakmış olmalıyım ki, güldü ve ilave etti:

“Yabancı adamın tek başına gideceği yer değil orası efendi. Dağlarda, ormanlarda yolunu sapıtıverirsin!”

“Yok canım, sora sora bulurum!”

“Kime soracaksın?.. Beyobası'nı geçtikten sonra insan göremezsin ki!”

Cevap vermedim. Kahveci fincanı götürdü. Ben: “Acaba Edremit'e dönsem de bizim koca sakallı İsmail Baba'yı beklesem mi?” derken tekrar geldi:

“İşin rast gidiyor efendi!” dedi. “Yüksekoba'ya giden var, sen de yanına katıl!”

Hemen kalktım. Kahvenin önünde, yüzü güneşten yanmış, ince saç örgüleri sırtına dökülmüş, kanarya sarısı üçetekli giymiş bir Yörük karısı vardı. Kahveci:

“Hacer kız, efendi sizin obada Koca İsmail Baba'ya misafir gidecekmiş, götürüver!” dedi.

Kadın yüzüme üstünkörü bir göz attıktan sonra:

“Hadi yürü!” emrini verdi.

Yüzünü bana çevirdiği sırada, bu Yörük karısının henüz on sekiz yirmi yaşlarında bir kız olduğunu fark edip şaşıtm.

O daima birkaç adım önde, ben arkasından yetişmeye çalışarak yola koyulduk. Kahveci gülümseyerek arkamızdan bakıyordu.

Köyün dışına çıkıp zeytinlikler arasına dalınca Hacer sarı entarisinin eteklerini toplayıp beline soktu; alçak topuklu, kalın rügan ayakkabılarını çıkarıp heybesine koydu; toprak üzerinde çıplak

¹ Sabahattin Ali, “Hasan Boğuldu”, *Yurt ve Dünya*, S. 18, Eylül 1942, ss. 195-205; A.mlf., “Hasan Boğuldu”, *Yeni Dünya*, 1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1943, ss. ?-?; A.mlf., “Hasan Boğuldu”, *Bütün Öyküleri II: Yeni Dünya, Sırça Köşk, Esirler (Oyun)*, 2.bs., Yapı Kredi Yayınlar, İstanbul, 1998, ss. 118-133; A.mlf., “Hasanboğuldu”, *Yeni Dünya*, 4.bs., Can Yayınları, İstanbul, 2020, ss. 137-153.

tabanlarının izini bırakarak yürümeye başladı. Başındaki ince, oyalı yazmanın altında küçük bir bal kutusu gibi kabaran altınlı fesi, her adımda hafifçe titriyor; uzun boyu, heybenin ağırlığı ile azıcık öne eğiliyordu.

Hiçbir şey konuşmadan bir saat kadar yürüdük. Birkaç meyve ağacının arasına serpilmiş beş on evden ibaret Beyobası'nı, biraz sonra da, ulu bir çınarın gölgesinde yıkılıp dağılmaya bırakılmış boş bir su değirmenini geçtik. Artık zeytinler bitmiş, çam ormanları başlamıştı. Gün ışığı vurmayan, gölgeli, loş bir boğaza iniyorduk. Karşımızda alabildiğine dik bir dağ yükseliyor, onun henüz gözümüzden saklı bulunan eteklerinden doğru, coşkun akan bir derenin uğultusu geliyordu.

Hacer kız bir aralık başını çevirdi:

“Dere boyundan gideceğiz. Suyu fazladır, bastığın yere mukayyet ol!” dedi.

Kayalar arasındaki dik ve dar bir patikadan inince Kızılkeçili Deresi'yle karşılaştık. İki sırtın birleştiği dar boğazda kayadan kayaya atlayarak köpüren sular, kulakları dolduran büyük bir gürültü çıkarıyorlardı. Suyun kenarındaki dar yolda, çok kere taştan taş atlayarak, yürümeye başladık. Kâh derenin kıyısına kadar iniyor, kâh tekrar sırta tırmanarak beyaz köpüklü çağlayanlara yüksekte bakıyorduk. Boğaz gittikçe darlaşıyor, iki yanda dimdik yükselen kayaların yarıkları arasından fırlayan kocaman çam ağaçları, yan yatmış bir halde, boşluğa uzanıyordu. Suların yalayıp parlattığı taşlarda çıplak ayaklarıyla seken Hacer'e yetişmek için güçlük çekiyordum. Dağdan yuvarlanıp derenin yolunu kapayan ev büyüklüğünde kayalar yahut bir kayanın beri tarafındaki yumuşak toprağı oyan sular, dere boyunca yer yer büyük ve derin havuzlar meydana getirmişlerdi. Bir kararda durmayan aynalarına etraflarındaki iri çam veya çınar ağaçlarının gölgesi vuran ve suları içlerine çok kere birkaç adam boyu yüksekliğinde bir kayadan köpük köpük dökülen bu havuzlara her rastlayışımızda önümüzdeki kız başını çevirmeden:

“Buna Deli Büvet derler!”

Yahut:

“Buna Kunduzlu Büvet derler!” diye izahat veriyordu.

Boğazın biraz genişlediği bir yere yaklaştığımız zaman, kulaklarımızı müthiş bir gürültü doldurmaya başladı. Hacer:

“Sutüven'e geldik!” dedi.

İki iki buçuk metre çapında bir borudan fırlıyormuş gibi bol ve coşkun akan sular, bembeyaz bir kayaya varınca birdenbire boşlukla karşılaşıyorlar, bir an, bir küçük an sanki duralıyorlar, sonra, geldiklerinden daha müthiş bir hızla derin bir çukura, sade köpük halinde dökülüyorlardı. Orada bir müddet kaynaşıyorlar ve çalkalana çalkalana sağa kıvrılıp, beyaz taşlar üzerinde sekerek, yollarına devam ediyorlardı. Kenara kadar sokulup aşağıya bakınca insanın yüzünü serin bir buğu sarıyor, ardı arası kesilmeyen bir gök gürültüsü iki yanda yükselen kayalık dağlarda uğultulu akisler bırakıyordu. Bu çağlayandan bahseden bir şiirin ilk satırları hep dudaklarımda idi:

Bir kayadan duman duman,

On yedi metre atlayan

Dağ kokusuyle yüklü su...

Akması tel tel ince saç,

Düştüğü yerde üç kulaç,

Mavi su, ak köpüklü su!..

Bir kenarda çömelip gözlerini bir bana, bir Sutüven'e çeviren kız, heybesini tekrar sırtladı. Dere boyunca, iki dağın gittikçe sıkışan yamaçları arasında, yeniden çıkmaya başladık. Membaa yaklaştıkça dere artık akıyor, çağlayanlar şeridi halinde, bir kayadan bir kayaya sırıyordu. Suyu aralarına alan kayalar bir yerde daralıp birbirlerine iki adım kadar yaklaşmışlardı; olanca hızlarıyla gelip bu cendereye giren sular, beş altı metre uzunluğundaki dar boğazdan görülmedik bir hırs ve süratle ve simsiyah bir renk alarak geçiyorlar, kurtulduktan sonra da, kumlu ve çakıllı yataklarına serilip, beyaz kabarcıklı kahkahalar atarak fıkırdıyorlardı.

Yolun adamakıllı çetinleştigi, iki taraftaki taşlara, çalılara, çam fidanlarına tutunmadan yürümenin güçleştiği bir yerde önümüze koskocaman bir büvet çıktı. Bir başından bir başı on beş adım vardı. Üç adam boyu kadar derin olan suyu yüksekçe bir kayadan dökülüyordu. Gövdesini dört kişinin zor kucaklayacağı bir çınar havuza doğru eğilmiş, kalınlı inceli dallarını suyun üstüne uzatmıştı. Şimdi boğazın alt başı hizasına gelen güneş, iri yapraklar arasından geçerek büvetin dibindeki süt gibi beyaz çakılları, iri kumları ısıldatıyordu. Döküldükleri kayanın dibinden başlayarak yer yer anafolar yapıp kenarları dolaşan sular, havuzun alt başına gelince, birdenbire yollarını bulmuşlar gibi, geniş bir kayanın üstünden hızla geçerek akıp gidiyorlardı.

Hacer kız burada hiç durmadan yoluna devam etti. Ben onun ardından yetişmeye uğraşırken, dönüp dönüp bu görülmemiş güzelliğe bakmaktan kendimi alamıyordum. Suların gürültüsünü bastırmak için bağırarak sordum:

“Bu büvetin adı yok mu?”

“Hasanboğuldu!”

“Ne dedin?”

“Hasanboğuldu!”

“Kim Hasan?”

“Zeytinli’den... Bahçıvan Hasan!”

“Ne zaman boğulmuş?..”

“Çok olmuş... Kırk elli sene var...”

“Nasıl boğulmuş?”

Kız durdu, geri dönüp, şimdi bulunduğumuz yüksek yerden, aşağıya, güneşin ışığıyla balık karnı gibi parlayan sulara ve bunların üstünü yer yer örten çınara baktı:

“Yaylaya varalım da, azıcık oturur dinleniriz, o zaman anlatırım!” dedi.

Tekrar yola koyulduk, bir hayli daha çıktık. Dönüp boğazın geldiğimiz taraflarına baktığım zaman, ovayı epeyce aşağılarda, adamakıllı küçülmüş olarak görüyordum. Zeytin ve kavak ağaçlarının arasında kırmızı kiremitleri ve beyaz minareleri görünen köyler birer oyuncak gibiydi.

Hacer:

“Patlaklara geldik; buradan dağa vuracağız!” dedi.

İleriye dönüp baktım. Derenin iki yanında, sudan hemen birkaç karış yukarıda, birbirlerinden ancak birer ikişer adım uzaklıkta, yan yana belki yirmi tane pınar vardı. Kimi irice bir taşın altından, kimi kumlu bir topraktan fırlıyor, binlerce kuşun bir arada çıkardığı sesi andıran bir şırıltı ile dereye karışıyordu. Koşup yüzükoyun yattım ve bunlardan birinin dayanılmayacak kadar soğuk suyunu dinlene dinlene içtim. Hacer de çömelmiş, avucuyla su alarak yüzüne ve şakaklarındaki saçlara sürüyordu. Vücudumdan terler boşanarak dağa tırmanmaya başladım. Dere sağımızda ve aşağıda kalmıştı. Üzeri kuru çam pürleriyle örtülü keçi yolunda kayıp yuvarlanmamak için bazen diz üstü çöküp bir ardıç dalını yakalıyor, bazen da tutar tutmaz köküyle beraber elimde kalan bir kekiğe yapışıyordum. Nihayet bayır mülayimleşti, biraz sonra da önümüz açıldı. Seyrek çamların arasından ilerideki denizi gördüm. Birkaç adım daha yürüyüp gölgeli bir yere oturduk.

Hacer kız heybesini karıştırarak:

“Yanında yiyeceğin yok herhalde!” dedi. “Sokul da ekmek yiyelim!”

Ben üç dört saatte obaya varacağımı sandığım için yanıma bir şey almamıştım. Ne kadar acıktığımı şimdi birdenbire anlıyordum. O, bu sırada önüme bir tutam yufka koymuş, yere serdiği kırmızı yazma mendilin üstüne bir topak tulumpeyniri ile birkaç taze soğan bırakmıştı. Hem yiyor, hem etrafıma bakıyordum. Bulunduğumuz yer, denizden bin beş yüz metre kadar yüksekte idi. Akçay iskelesinin önünde duran kayıklar, ağaçların arasındaki seyrek binalar iğne topuzu kadar ufaktı. Karşıda, Burhaniye’nin arkasında yatan Madra Dağları şekilsiz bir yığından ibaretti. Güneşin altında göz kamaştırıcı pırıltılarla yanan deniz, ta uzaklarda açıklı koyulu gölgelere bürünen Midilli Adası’na kadar uzanıyor, bunun sağ yanından geçerek ufukta, sisler içinde gökle birleşiyordu. Kazdağı’nın körfeze kadar yaklaşan eteklerini sayılamayacak kadar çok, her biri başka renk ve biçimde, irili ufaklı dağlar ve

tepeler çeviriyordu. Arkamızda Sarıkız, bu dağların en yüksek tepesi, ağaçsız başını beyaz bulutlara uzatıyordu.

Yanımdaki kız, ortada kalan yufkalarla peyniri mendile sarıp heybesine yerleştirdi; ben, hemen kalkmayı asla düşünmediğimi belli etmek ister gibi arkamdaki çama yaslanarak:

“Hani şu Hasan’ın nasıl boğulduğunu anlatacaktın!” dedim.

“Nasıl boğulduğunu gören yok ki... Yalnız orada boğulduğunu söylüyorlar!”

“İyi ya, neden boğulmuş?”

“Obaya varınca kime sorsan diyiverir... Hadi yolumuza gidelim!”

“Yok, canım!” dedim. “Yemek üstüne hemen yola çıkmak iyi değildir. Sonra obada İsmail Baba’yla konuşacak çok lafımız var... Sen bildiğin kadarını söyleyiver!”

Hacer heybeyi tekrar yanına bırakarak azıcık düşündü. Bir aralık gözlerini üstümde gezdirerek hikâyesini ne dereceye kadar alaka ile dinleyeceğimi, ne kadar anlayabileceğimi keşfetmek ister gibi beni süzdü. Genç yüzünde büyük bir ciddilik, iri, siyah gözlerinde dalgın bir hal vardı.

“Bu Hasan Zeytinli’de bahçıvanmış...” diye başladı. Anlatırken önüne ve ara sıra ovaya bakıyor, güzel bir delikanlı eline benzeyen irice elinin şahadet parmağıyla toprağı karıştırıyordu.

“Bu Hasan Zeytinli’de bahçıvanmış... Ufacık bir bahçesi varmış; yazın bostan, yeşillik eker, kışın el zeytini silkmeye gider, koca anasıyla yaşar dururmuş. Daha da pek genç imiş; hani bıyığı yeni terlemiş. Anasından başka kadına göz kaldırıp bakmaz, düğünde, bayramda öbür delikanlılar gibi rakıya, oyuna katılmaz, kız gibi bir oğlanmış... Pazarlara gidip bostan ne satınca da parasını getirir, anasına teslim edermiş. Bizim obadan onu bilenler var da onlar söylüyorlar... Anam daha şuncağız çocukmuş... İşte o zamanlar bizim Yüksekoba’dan Emine, Edremit pazarında bu Hasan’ı görmüş... Anam Emine’yi bilirdi; sekiz yük balları varmış; babası ağaç devirip kereste yapar, anasıyla Emine de arılara bakarmış. Dağ gibi bir kızmış. Danaları, inekleri, boynuzundan tutunca şu yana savururermiş. Bu geldiğimiz yolu iki saatte iner, üç saatte çıkarmış. Çocuklarla da pek oynar, obanın kızlarını ardına takınca ormanda koşturup terletir, sonra da hepsini bicik bicik yanaklarından öpermiş... İşte bu Emine, Edremit pazarında Hasan’dan bostan almış; hani dağlık yerde pek kavun karpuz olmaz da onun için... Hasan bostanları Emine’nin heybesine doldururken:

“Yörük kızı!” demiş, “Yükün ağır oldu. Kazdağı’nın yolu çetindir, nasıl çıkacaksın?”

Emine onun yüzüne gülüvermiş de:

“Ne sandın düz ovalı!” demiş, “Biz dağlıyız, sizin boş çıkamadığınız bayıra biz kırk okka yükle çıkarız!..”

Hasan önüne bakmış, Emine yoluna gitmiş, ama ertesi pazar yine onun sergisine varmış:

“Bostanların iyi çıktı, sarı oğlan, al sana bal getirdim!” demiş; omzundan bal teknesini indirip bir gömeç almış, Hasan’a vermiş. Hasan’ın yüzü yine al al olmuş:

“Ne zahmet ettin, Yörük kızı!” demiş, ama Emine cevap vermeden gülüp yürümüş.

İkinci vakti Hasan eşeğini önüne katıp köye dönerken, Kadıköy Mezarlığı’nın önüne varınca, bakmış Emine heybesi sırtında ileriden gidiyor. Önce dili tutulmuş, hiç tınmadan ardından yürümüş, sonra bir yüreklenmiş, eşeğini sürüp Emine’nin yanına varmış:

“Uğurlar olsun, Yörük kızı! Sen hangi obadansın?” diye sormuş. Emine, Hasan’ı görünce:

“Sana da uğurlar olsun, sarı oğlan! Ben Yüksekobalı’yım sen nerelisin?” demiş.

“Ben Zeytinli’denim... Köye kadar yolumuz bir... Heybeni eşeğin üstüne at da rahat git!..”

“Olmaz! Ovada heybeyi eşeğe taşıtırsam, koca dağa bu yük ile nasıl çıkarım?”

Zeytinli’ye gelene kadar yan yana yürümüşler; az konuşmuşlar, çok bakışmışlar; ama ikisinin de gönlü birbirini sevmiş. Ondan sonra her pazardan beraber dönmüşler... Emine arada bir Hasan’ın, Zeytinli’nin alt başındaki bahçesine uğrayıp ona süt, peynir, bal götürmüş; Hasan, Emine’ye dut silki vermiş, kiraz, vişne toplamış. Bahçenin ortasındaki ayvanın dibinde yan yana çömelip konuşurlarken görenler çok olmuş. Ama Hasan’ın anası bakmış ki bu iş böyle sürüp gidesi değil... Oğlunu önüne oturtup:

“Oğlum, Hasan!” demiş. “Baban öleli beri evin erkeği sensin... Ben bugün varsam yarın yoğun... Evine bir kadın lazım. Sana bizim köyden bir kız almak isterdim ama yine sen bilirsin... Eğer

gönlün bu Yörük kızını pek sevdiyse bu ihtiyar halimde obasına gidip isteyeyim... Güz yaklaştı; zeytinden sonra düğününüzü yaparız..."

Hasan da hep bunu düşünürmüş ama bir türlü içini dökemezmiş. Bakmış artık beklemenin yolu yok, Emine obadan indiği bir gün onu bahçede yanına oturtmuş:

"Emine" demiş, "Bahar geçti, yaz geçti; leylekler yerine göçtü! Kış gelip dağları yolları kar örtmeden ya sen bana gel, ya ben sana geleyim!"

Emine'nin yüzü sapsarı olmuş:

"Ah, Hasan!" demiş, "Kışın derdi senden evvel benim içime çöktü, ayrılık günleri geldi çattı. Ne ben senin köyünde edebilirim, ne sen benim obamda... Bu yaz büyük günah işledik... Artık sen beni unut, ben de seni unutayım..."

Bunu duyunca Hasan'ın aklı başından çıkmış; Emine'nin eline sarılmış:

"Aman Yörük kızı, aman biricik Eminem!" demiş, "Senin tatlı dilini duyan, güler yüzünü gören bir daha seni nasıl unuttur? Böyle deme, burada kal. Sen bahçeye bakarsın, ben zeytine giderim, kimseye muhtaç olmayız..."

Emine acı acı gülmüş de demiş ki:

"İnsan nereye giderse rızkı da beraber gidermiş; bunu düşündüğüm yok. Ama ben dağlıyım, bu çukur ovalarda kalamam. Köyünüzün eli kınalı kızlarına katışamam, senin içine dert olur... Kızılbaş kızı geldi de Hasan'ı elimizden aldı derler, benim içime dert olur... Yörük kızı dağdan köye, çadırdan eve inmemeli... Ben seni görmemeliydim... Gördüm, sözüne uymamalıydım... Ama neyleyim, senin de tatlı sözünle güler yüzün etti bunları... Hadi benim Sarı Hasanım, tut ki birbirimizi düşte görmüş de uyanmışız... Bırak beni dağıma gideyim!"

Yanından kalkıp kuş gibi uçmuş. Hasan arkasından bakmış kalmış...

Hacer toprakla oynayan parmağını eteğine silerek, önce bana, sonra ileriye, boşluğa baktı. Ben gözlerimi onun yandan görünen yüzüne dikmişim. Bakışının hala tesiri altındaydım. İnsan ruhlarının ince ve derin kıvrıntılarını bütün karmakarışıklığı ile anlayan ve şaşılacak bir kolaylıkla anlatan bu genç Yörük kızı sanki birdenbire büyüüyüvermişti. Gözlerini çevirmiş, aşağıya, yeni yeşeren ağaçları, taze ekinleri, koyu yapraklı zeytinleri, yer yer görünüp tekrar kaybolan dereleri ile pırıl pırıl yanan ovaya bakıyordu.

Dağınık siyah kaşların altında düşünceli duran gözleri, sımsıkı kapalı ince dudakları, tozlu ve hala biraz terli yanakları çam dalları arasından sızan güneşte parlıyor; çocuk çizgilerini henüz kaybetmemiş olan yüzü garip bir olgunluk ifadesi alıyordu.

Aşağılarda kalan derenin uğultusu rüzgârın esişine göre azalıp çoğalarak bize kadar geliyor, çamların mırıltısına karışıyordu. Baygın bir kekik ve çam kokusu ortalığı doldurmuştu. Hacer kız elini yanına uzatarak yerden kuru bir kozalak aldı; parmaklarıyla onun dişlerini büküp kırmaya başladı. Sonra başını bana çevirdi, elinde ufaladığı kozalağın çıtırtılarına karışan hafif bir sesle yeniden anlatmaya başladı:

"O günden sonra Hasan'ın yüzü gülmemiş, rengi yerine gelmemiş. Gönlünü bir yerde eğlemez, ağzını açıp dünya kelimeleri eylemez olmuş. Pazarlara ayva, nar satmaya gider, ne alıp ne verdiğini bilmeden geri dönermiş. En sonunda bir gün dayanamamış; Edremit pazarı günü, akşam vakti Zeytinli'nin üst başında, Yüksekoba'ya giden yolun kıyısında oturup Emine'yi beklemiş. O gün kızın pazara indiğini kestirmiş. Az sonra Emine yolun alt başında görünmüş. Onun da yüzü sarı, hali perişanmış. Hasan'ı görünce yüreği yanmış ama hiç tınmadan oradan geçip gidecek olmuş. Hasan yolunu kesmiş:

"Emine!" demiş, "Bu dünyada gönlüne karşı gelen babayiğit çıkmamış. Ocağına düştüm! Deli gönlün bizim çukur köyümüze sığmazsa al beni obana götür! Ananı ana, babanı baba bileyim; ineğini sağıp davarını güdeyim; babanla tahta biçip keresteyi dağdan sırtımda indireyim. Tek beni buralarda garip koyup gitme!..."

Emine durmuş, Hasan'ın yanına çökmüş, gözlerini koluna silmiş:

"Hasan" demiş, "yüreğimi deldin! Ne çare ki dediğin olacak iş değil. Ovada büyüyen dağda yapamaz... Dağın suları serindir ama yolları sarptır, kışı çetindir... Kar altında odun kesmek, bahçeye

bostan ekmeye benzemez. Benim erim diye götürdüğüm adamı obamızın yiğitleri kınamamalı!.. Ben seni bildim, artık gözüme hiçbir yiğit görünmüyor; ama anamın, babamın, akranımın yanında seni küçük düşüremem. Sal beni gideyim!..”

Hasan ayak diremiş: “Her işi yaparım; obanızın yiğitlerini kardeş bilip işlerine koşarım; eğer of dersem kov beni köyüme gönder!” demiş.

Emine’nin aklı yatmamış ama, yüreği yumuşamış: “Haftaya burada bekle de cevabımı al!” demiş.

Hafta sekiz gün, Hasan anasının boynuna sarılmış; hak alıp hak vermiş; gelmiş yolun başına, Emine’yi beklemiş... Çok geçmeden Yörük kızı görünmüş... Sirtında koca bir çuval varmış, içi pamuk doluymuş gibi onu beli bükülmeden taşımış.

Hasan’ın yanına gelince:

“Hasan!” demiş, “Anamla, babamla danıştım; onlar da emmilerimle danıştılar. Ovalıya varanın, ovalıdan kız alanın onduğunu gören yok. Deli kız, deli kız! Dediler. Yüksekoba’da gönlünü verecek yiğit mi bulamadın? Ben de: Herkesin yiğidi kendi gönlüne göreymiş!” dedim. “Peki, öyleyse,” dediler, “Bir sına bakalım, senin yiğidin Kazdağı’ndaki Yörük Emine’ye er olacak adam mı?” Konuşup kavil ettik (sözbirliği ettik): “Zeytinli’den kırk has okka tuz aldım; bunu sırtına vurup bir yerde durup dinlenmeden benimle Yüksekoba’ya çıkabilirsen haftaya düğünümüz olacak. Kırk okka yükle dört saatlik dağa çıkan adama eğri bakacak babayiğit bizim obamızda yoktur. Çıkamazsan, kaderimiz böyleymiş!”

Hasan bir söz söylemeden çuvalı sırtlamış. Emine’nin önüne düşüp yürümüş. Ayakları kuş gibi uçarmış. Beyobası’nı geçmişler, bayır aşağı dereye inerken Emine bir bakmış, Hasan’ın yüzünden, ellerinden su gibi ter boşanıyor... Az önce genişleyen yüreği daralmış:

“Kendine yazık etme, Hasan!” demiş. “Ver çuvalı bana, ben gideyim! Sen bahçene dön!”

Hasan soluk soluğa:

“Buraya gelirken ant içtim. Geri dönersem sağ dönmeyeceğim!” deyip yürümüş. Emine’nin yüreği daha da daralmış ama çaresi yok. Eski değirmeni geçmişler, Sutüven’in yanına gelince Hasan durmuş:

“Emine!” demiş, “Bana ettiğin zulümdür! Tuzlar sırtımı yaktı... Dur bir soluk alayım!”

Emine:

“Kavlimizde durup dinlenmek yok!” deyip yürümüş. Hasan bir taştan bir taşa atlayıp ardından yetişmiş. Az daha gitmişler; Hasan yine durup yalvarmış:

“Emine, zalim anana babana uyup beni çok ağır sınadın! Bu kadarı yeter, hadi köye dönelim!”

Emine’nin yüreği dilim dilim olmuş da içindekini yine dışarı vurmamış:

“Ben sana dedim Hasan, bu dağlar sana göre değil! Ver çuvalı ben gideyim.” demiş.

Hasan gayretlenmiş, biraz daha yürümüş. Demin yanından geçerken Hasanboğuldu dedim ya, eskiden oraya Gök Büvet derlermiş. Hasan oraya geldiğinde dizleri bükülüvermiş, olduğu yere çökmüş:

“Ah, Emine!” demiş, “Beni boş yere yaktın. Ben bu dağlara çıkamayacağım, gel köye dönelim!”

Emine ağzını açıp bir söz demeden Hasan’ın sırtından düşen çuvalı yüklenmiş, tek başına, gerisine bakmadan yürümüş. Çalılarının ardında kaybolup giderken, Hasan anasız kalmış yavru kuş gibi bağırarak:

“Emine, obana gelemem, köyüme dönemem, beni buralarda bırakıp gitme!”

Emine durmuş, durmuş, sonra başını çevirmeden yine yoluna düzülmüş. Ta patlakların yanına gelinceye kadar Hasan’ın bağırıldığını duymuş. Garip oğlan suyun gürültüsünü bastırıp:

“Emine, ben senin ardından gelemedim, sen benim ardımdan gel!” diye seslenirmiş.

Emine bir yerde durup soluk almadan, bir kere dönüp ardına bakmadan kırk okka tuzla obaya varmış. Anası babası onu görünce her şeyleri anlamışlar. Kız çuvalı oraya atıp yere yıkılmış, kendinden geçmiş; ama daha ortalık kararmadan yerinden fırlamış:

“Duydunuz mu? Hasan beni çağırıyor!” demiş.

Anası babası sormuşlar:

“Hasan’ı nerde bıraktın?”

“Gök Büvet’in orda!”

“Kız sen deli mi oldun? İki saatlik yerden buraya ses gelir mi?”

Emine kimsecikleri görmez, kimseciklerin sözüne bakmaz, durup dinler, sonra:

“Anacığım! Bak nasıl çığırıyor! Yazık oldu... Dur bir varıp bakayım!..” dermiş.

O gece zor tutmuşlar. Obanın yanındaki ormanlarda sabahacak dolaşmış. Gün ağarırken Gök Büvet’e inmiş. Bakmış oralarda kimsecikler yok... Suyun yanından geçip gidermiş, bir de ne görsün: Hasan’ın dallı çevresi, koca çınarın su içindeki dallarından birine takılmış, yüzüp duruyor... Onu oradan aldığı gibi koynuna sokmuş... Dere boyunda bir aşağı, bir yukarı koşup:

“Hasan’ım! Ses ver de yanına varayım!” diye bağırmaya başlamış. Her defasında dağlar taşlar ses verir:

“Emine, ben senin ardından gelemedim, sen benim ardımdan geleceksin!” dermiş.

Yemeden, içmeden üç gün dağlarda, ormanlarda, dere boylarında dolaşıp Hasan’ı aramış. Zeytinli’ye inip anasından sormuş. Kocakarı saçını başını yolar, ağlarmış.

Köylüler Hasan’ın Gök Büvet’te boğulduğuna kayıll olmuşlar (inanmışlar): “Güz yağmurlarından derenin suyu coştı. Ölüsü kim bilir hangi kovuğa girip kaldı? Belki de sular aldı denize götürdü!” derlermiş. Emine bunu duyunca:

“Yalan!” demiş, “Hasan ölmedi ki! Beni çığırıp duruyor ama yerini diyivermiyor. Araya araya bulurum helbet!”

Anası babası ardına düşmüşler, alıp kapamışlar. O bir yolunu bulur, dere boyuna iner, Hasan’a seslenirmiş. Gök Büvet’in yanındaki kayalara oturur, koşmalar düzer söylemiş. Bir gün anasına:

“Hasan bana yine seslendi; bugün beni Gök Büvet’te bekleyecek. Bu sefer sağlam kavilleştik, gayrı kavuşacağız!” demiş.

Anası:

“Amanın kızım, neler oldu sana?” diye ağlayıp dövünmüş. Kız bir yolunu bulup ortadan kaybolmuş. Akşamüstü oradan geçenler Emine’yi Gök Büvet’in yanındaki koca çınarın dalında, Hasan’ın çevresiyle asılı bulmuşlar.

Hacer kız kara gözlerini yüzüme dikerek:

“İşte Gök Büvet’e o zamandan beri Hasanboğuldu diyorlar; koca çınara da Emine Çınarı derler. Hadi, geç olmadan yolumuza gidelim!..”

Akşam yaklaştığı için aşağıdan doğru derenin uğultusu daha çok duyuluyordu. Kalkıp yürümeye başladık. Güneş Sarıkız’ın arkasına girmiş, bulunduğumuz yeri birdenbire artan serin rüzgârlara bırakmıştı. Eteklerine kadar çam, oradan denize kadar zeytin ormanlarıyla örtülü olan Kazdağı’nın bu yamacında saatlerce süren bir akşam başlamıştı. Güneş bin yedi yüz metrelik dağın arkasına adeta vaktinden evvel saklanmakla, günün bu en güzel zamanını sanki isteye isteye uzatıyordu.

Midilli tarafından esen bir rüzgâr körfezin girinti ve çıkıntılarında kırılarak boyuna yolunu değiştiriyor, suların üzerinde ayrı ayrı taraflara koşuşan dalgacıklar meydana getiriyordu. Güneşin, Madra Dağları’nın üstündeki bulutlara vurarak onları kızılaştıran ve oradan tekrar denize akseden son ışıkları, başka başka istikametlerde kırışan sulara türlü renkler yaratıyordu. Dağın eteklerine sıralanan ve bazen hemen önümüze kadar yükselen tepeler, birbiri üstüne yığılmış karanlık bulut kümeleri gibi görünüyordu. Daha uzaklarda, Ayvalık’ın karşısındaki Cunda Adası’nın alçak tepeleri, Kazdağı oralara siper olmadığı için, hala güneşin kırmızı ışıkları içinde yanıyor; biraz daha arkada, Midilli’nin o taraflara kadar uzanan kollarına karışıyordu. Rüzgâr çamların dallarında uğulduyor, önünde giden Hacer kızın etekleri ve ince örülü saçlarını öne doğru savuruyordu. Saatlerce beraber geldiğimiz bu kızın ne kadar güzel, ne kadar ahenkli bir yürüyüşü olduğunu ilk defa fark ediyordum: Olgun bir buğday tarlasında ilerliyormuş gibi hafifçe dizlerini kaldırarak ve başını ileri geri sallayarak adım atıyor; çimenlerin ve renk renk çiçeklerin, üstüne çıplak ayaklarıyla basarken vücudunun ağırlığı olmadığı hissini veriyordu.

Yanına sokuldum:

“Hacer kız,” dedim, “Emine’nin Gök Büvet’te oturup söylediği koşmalardan bildiğin var mı? Obaya varmadan bana bir tanesini söyleyiver!”

Durdu. Gözleri, etrafımızı saran manzaranın ve biraz evvel anlattığı hikâyenin içinde kaybolmuş gibi büyük ve dalgındı. Şakaklarında, tozlarla karışıp sonra kalın çizgiler halinde kuruyan terlerin izleri vardı. Derin derin nefes alıyordu. Bu anda onu, etrafını saran tabiattan ayırmaya imkân yoktu. Akşamın loşluğu içinde topraktan, çiçeklerin arasından fırlayıp büyüyüvermiş bir mahlûk gibiydi. Yavaşça dudaklarını oynattı:

“Sana Emine’nin bir koşmasını okuyuvereyim!” dedi. “Hasan’ına kavuşmadan az önce bunu söylemiş derler!..”

Biraz düşündü; gözleri kapalı ilave etti:

“Kim bilir...”

Sonra arkasındaki çam ağacına sırtını dayadı, heybesini sağ omzundan yere düşürdü, gözlerini yere dikti; hafif, fakat tüyleri ürpertecek kadar içli bir sesle şu koşmayı okudu:

Uzaklardan sesin aldım;
Çevreni derede buldum;
Nereye gittiğin bildim,
Hasan’ım arkandan geldim.

...

Sarı kahrküllü, dal boylum;
Saz benizli, ayva tüylüm;
Tatlı sözlü, melek huylum,
Hasan’ım ardından geldim.

...

Köyden, obadan koğulan,
Duru sulara boğulan,
Toz köpük olup dağılan
Hasan’ım ardından geldim.

...

Sarp dağlara getirdiğim,
Kavuşmadan yitirdiğim,
Ak kefensiz yatırdığım
Hasan’ım ardından geldim.

...

Emine’yi yaslı eden,
Kerem olup Aslı eden,
Dağı taşı sesli eden
Hasan’ım ardından geldim

Sabahattin Ali – 1942